

Baptistické pojetí odluky

Většina českých baptistů by pravděpodobně byla schopna vyjmenovat základní zásady, které definují baptistické hnutí a odlišují nás tak od ostatních křesťanských denominací. Otázkou ale zůstává, nakolik je nám zřejmá vzájemná souvislost těchto zásad. Nakolik pod jejich povrchem rozeznáváme myšlenkové proudy, ze kterých se zrodily a byly vyživovány. Značná míra nejasnosti na tomto poli se projevuje v některých rozhovorech, které jsou v současnosti v BJB vedeny. Tato skutečnost nás vede k záměru aktivněji se podílet na společné reflexi baptistické tradice. Na těchto internetových stránkách se pokusíme postupně přinášet poznámky a náhledy na jednotlivé baptistické zásady. Věříme, že to může být užitečný příspěvek ke kvalitnějšímu rozhovoru jednotlivců i celých sborů.

Baptistický kazatel Dr. Jindřich Procházka ve své knize *Obrazy z dějin baptistů* (Praha, 1939) píše: „Všechny naše zásady plynou z jednoho zdroje: z víry, že Kristus je Pán.“ Tato věta není jenom zbožnou frází, ale směřuje ke skutečné podstatě baptistických specifik. Jednotlivé zásady baptistického hnutí vyrůstají z tohoto základního předpokladu.

Za jedny z inspirátorů světového baptismu můžeme považovat představitele anabaptistického hnutí, které se formovalo souběžně s evropskou reformací. (V našem prostředí podobné motivy nacházíme zejména u reformátora Petra Chelického.) Podstatným momentem v tomto procesu byla disputace, kterou vedl curyšský reformátor Huldrych Zwingli se svými studenty v říjnu 1524. Sporných otázek disputace bylo více. Základní konflikt ale spočíval v uznání autority Písma a Ježíše Krista nad autoritou městské rady. Radikální studenti požadovali, aby za jedinou autoritu ve veškerém rozhodování církve byl uznán Ježíš Kristus, tak jak je dosvědčován v Písmu. Zwingli oproti tomu ponechával rozhodnutí o věroučných otázkách na městské radě. Tento zásadní spor vedl k oddělení prvních anabaptistů a předznamenal tak také naše dnešní úvahy.

Zásada odluky církve od státu vyjadřuje přesvědčení o svrchované a neomezené vládě Ježíše Krista nad církví. Oproti církvi státní či národní (tak, jak se profilovala ve většinových reformačních prouděch) baptisté hájí podobu církve vyznavačské. Ta není tvořena obyvateli určitého území, ale konkrétními obrácenými jednotlivci, kteří vyjadřují svou osobní víru ve vyznavačském křtu. Právě svrchovanost Kristovy vlády v církvi má být vyjádřena také důslednou odlukou církve a světské moci. Pojem odluka přitom můžeme chápat jako komplexní vyjádření teonomnosti (podle vzoru autonomnosti) církve. Církev je závislá na Bohu, jeho vůli a milosti nejen v oblasti věroučné, ale také v oblasti konkrétního organizačního uspořádání, v oblasti etické, a samozřejmě i finanční.

Z prvotní myšlenky odluky se v průběhu doby vyprofilovalo hned několik modelů vztahu církve a státu. Radikální podobou odluky je důsledné odmítnutí jakékoli vazby na světskou moc. Církev v tomto modelu neusiluje ani o žádnou formu registrace. Rezignuje na „uznání“ ze strany státu a nese všechna omezení, která z tohoto postoje plynou. Na druhé straně spektra je odluka kooperativní, při které se církev nezříká spolupráce se státem. V tomto modelu je obvyklé přijetí státního uznání, kooperace v oblasti diakonické činnosti, nebo například přijetí finanční pomoci, která se ovšem přímo netýká duchovní služby ve sboru (např. plat kazatele, financování misie...)

K opuštění principu odluky dochází ale tam, kde se církev ve věcech svého uspořádání přestává řídit autoritou Písma, a kde ji nahrazuje autoritou státu. Podobu baptistické církve neurčuje státní legislativa, ale Písmo. Tam, kde se tyto dva pohledy dostávají do vzájemného napětí (například pokud stát neuznává kongregační uspořádání), jsou baptisté voláni k tomu, aby aktivně hájili biblická stanoviska, a to i za cenu konfliktu se světskou mocí.

Vybrané citáty:

„To bylo hned od počátku založení naší Jednoty (1886) jedním ze základních principů našich, aby záležitosti naše nebyly slučovány se záležitostmi státu. Zatímco církev katolická a stát byly skoro synonyma, zatímco evangelické církve byly státem uznány a jako církve státní požívaly mnohých výhod státem poskytovaných – ovšem na úkor svojí vnitřní hodnoty a za cenu ztráty svobody svědomí a svobodného rozhodování v nejvnitřnějších věcech srdce, stála už tehdy naše náboženská společnost na stanovisku úplné odluky církve od státu... To je naše chloubka..., že my od samého počátku stáli jsme na zásadě odluky církve od státu a byli jsme v tom s Chelčickým za jedno, že „spojením církve se státem jed vlit jest do církve svaté“. Toto naše stanovisko je naprosto nedvojsmyslné a nekompromisní.“

František Kolátor: Zásady a učení Kristovo v pojetí Bratrské jednoty Chelčického, Praha 1921, str. 2

„Věřící nemají práva od nevěřících přijímati neb dokonce vymáhati daně pro své účely. Stát nemá mravní povinnosti určitou náboženskou společnost více chrániti než ostatní. Jsme hrdi, že jsme státem neuznaní. Baptisté již v r. 1611 proklamovali v Amsterdamu tuto zásadu výrokem: „úřady nemají se co míchat do náboženství“. Proto stojí baptisté na stanovisku, že každé organizované církevnictví, jež se dává do služeb státu a nebo jeho moci ku své službě využívá, je zneužívání křesťanství k politickým účelům a odporuje Kristovu učení“.

Josef Novotný: Kdo jsou baptisté, Praha 1925, str. 38

„Baptisté uznávají, že má býti úplně svobodná církev ve svobodném státě. Stavějí se tak proti zasahování církve do života státního a zasahování státu do vnitřního života církevního. Církev jako organizace čistě náboženská nemá nikdy hledat uznání státního, aniž má zároveň tvořit organizaci politickou. Stát má ponechat církvi úplně volný vývoj, pokud jím není poškožována státní bezpečnost aneb veřejná mravnost... Sbor se sám vydržuje z dobrovolných příspěvků“.

Prof. Václav Králíček: Vznik a zásady baptistů, Brno 1929, str. 16 – 18

„Vášeň baptistů pro svobodu je jedna z jejich nejsilnějších charakteristik. Od začátku své historie baptisté stáli v přední linii boje za politickou a náboženskou svobodu, jak ukazuje i jejich místo v Cromwelově armádě, a nebo jak můžeme explicitně doložit u prvních baptistů, jakými byli John Smyth či Thomas Helwys... Baptisté spolu s jinými stáli proti oficiálnímu státnímu náboženství“.

H. Wheeler Robinson: Život a víra baptistů, Londýn 1946, str. 123 – 136

„Církev a stát by měly být odděleny. Stát dluží každé církvi ochranu a plnou svobodu..., v níž by žádná církevní skupina či denominace nebyla zvýhodňována více než druhé... Církev se nemá uchylovat ke státní moci při zajišťování své práce... Stát nemá právo uvalit daně na podporu žádné formy náboženství“.

Víra a poselství baptistů – prohlášení Jižní baptistické konvence USA, přijato 9.5.1963

„Baptisté pocházejí z těch, kteří zastávají plnou náboženskou svobodu a úplnou odluku církve od státu... Po celém světě pokračují v zápase o jejich udržení, sledují ostře tvorbu zákonů či soudních výroků, kdykoliv je ohroženo toto rozpojení. Jsou si vědomi největšího nebezpečí pro lidskou svobodu, které vzniká tehdy, když dojde k propojení církve a státu. V USA jsou proti jakékoliv legislativě, která by otevřela přístup církevních institucí ke státním či městským pokladnicím“.

John E. Skoglund: Baptisté, Valley Forge, 1967, str. 13 – 24

Autor: Jáchym Gondáš